

Voorzitter!

Dank voor de gelegenheid een enkele zaak van gemeen belang onder uw aandacht te brengen. Kunsten '92 –ik zeg het voor alle duidelijkheid- is een niet-gesubsidieerde, bovensectorale vereniging waarvan 432 instellingen in alle sectoren en disciplines uit de wereld van kunst, cultuur, erfgoed en -educatie lid zijn. Het is geen vakbond, maar een organisatie met een klein bureau, dat probeert het generale klimaat voor deze sector te versterken. U treft in mij de voorzitter-vrijwilliger.

Er leven uitgesproken opvattingen over betekenis, kwaliteiten, rol en positie van de kunsten in ons land. Alle waarheden, cliché's en vooringenomenheden zijn de afgelopen maanden gehoord en gelezen. Ook in uw huis, met overigens per fractie onderling sterke verschillen, en van het kabinet kwamen allerhande geluiden. Ik vertel geen nieuws.

Maar de vraag is hoe sterk het werkelijkheidsgehalte van die opvattingen is. Er is en was frequent sprake van onthutsende politieke bijdragen aan de discussie, zowel wat betreft kennis als wat het niveau betreft. Ik geef een recent voorbeeld en citeer:

"Kijk eens naar zo'n Uitkrantje in Amsterdam of Den Haag, dat er iedere avond in 30 theaters 10 mensen op de eerste rij zitten en de rest helemaal leeg is".

Dit citaat toont niet alleen een gebrek aan kennis en informatie, deze uitspraak getuigt van minachting van een sector en valt in de categorie stemmingmakerij. Het lijkt alsof hier iemand spreekt die zeer frequent theaters bezoekt, maar niets is minder waar. Dit waren de woorden van minister-president Rutte (in Buitenhof van 16 januari jl.), onze minister-president, die zulks graag van alle hardwerkende Nederlanders wil zijn. Alsof die niet bestaan in de kunst- en cultuur en aanverwante sectoren en alsof dit de werkelijkheid in theaterland is.

Dat is Nederland anno 2011.

De bezuinigingen op de cultuurbegroting zijn voor deze kabinetsperiode ingeboekt. Er lijkt geen ontkomen aan. In totaal 200 miljoen euro. Dat duidt op dik 20% van het totale budget van 950 miljoen, maar het kan slechts worden gerealiseerd op een veel beperkter gedeelte van de Rijksuitgaven, namelijk op 440 miljoen, want dat is/was tot dusverre beschikbaar voor 'producerende instellingen' in de beeldende, museale en podiumkunst presenterende sector.

Na aftrek van vooral de voorziene generieke korting van 5% (die juist zakelijk goed presterende instellingen straft) blijft er in 2014 nog 125 miljoen euro te incasseren over.

Om een beeld te schetsen van de effecten van een dergelijke bezuiniging heeft de Vereniging voor Kunst, Cultuur en Erfgoed/Kunsten 92 op basis van dit gegeven voor u 5 scenario's doorgerekend.

1. Alle kleintjes eruit. Een eenvoudige gedachte: we schrappen de kleinste subsidieontvanger, daarna de één na kleinste en we doen dat net zo lang totdat we op 125 miljoen euro zitten. 141 culturele instellingen zullen dan verdwijnen en 37 blijven gespaard. De Rijksakademie te Amsterdam, het Holland Festival, het Joods Historisch Museum, het Noord Nederlands Toneel zullen verdwijnen. Het Rotterdams Philharmonisch Orkest zit nog net boven het maaiveld.
2. Andersom kan natuurlijk ook. We kijken naar de 37 grootste '*subsidieslurpers*'. Als we de langjarige fondsen niet meerekenen moeten we meer dan 58 % bezuinigen om op 125 miljoen te komen. Maar het schiet natuurlijk harder op als u besluit om de 5 grote langjarige fondsen op te heffen. In één klap 147 miljoen gevonden.
Dat gaat dan wel ten koste van alle muziek, behalve de symfonische, dus de ensemblecultuur, de koormuziek, 90% van de theatergezelschappen, muziektheater, de dans, festivals als Oerol en Boulevard, de totale Nederlandse filmproductie, en de voedingsbodem voor de creatieve industrie. Het betekent het einde internationale reputatie van de Nederlandse kunst en cultuur.
2. De linkse hobby-variant: we handhaven alle degelijkheid: de musea, het erfgoed, de klassieke muziek en, vooruit, ook de opera en Het Nationale Ballet. Maar we schrappen de beeldende kunst, toneel, nieuwe media, vormgeving, moderne dans en de voor sommige discutabele multiculti-uitingen. 128 miljoen is er te halen bij 123 instellingen. Gecreëerd wordt er niets meer, maar het ruimt wel lekker op.
3. Vierde variant. Laat de provincie de bezuinigingen maar oplossen. We handhaven het culturele aanbod in de grote steden Amsterdam, Den Haag en Rotterdam om toeristische en economische motieven en al het andere schrappen we. Het levert 130 miljoen op, maar u sluit de meeste Rijksmusea, er wordt geen noot muziek meer in de provincie gespeeld en toneel is er ver te zoeken. Einde voor 75 instellingen, waaronder 20 Rijksmusea, alle symfonieorkesten, behalve in Rotterdam en Amsterdam.

4. Weg met de Amsterdam en natuurlijk vooral met de Grachtengordel. Eindelijk de finale afrekening met die arrogante hoofdstad en diens inwoners die hun pleziertjes maar zelf moeten bekostigen. Maar liefst 142 miljoen is de oogst, waarbij we gemakshalve vergeten dat veel in Amsterdam gevestigde instellingen een regionale functie vervullen, dus uren in de file staan, en zelfs internationaal de Nederlandse vlag met verve verdedigen.

In deze 5 scenario's wordt uitgegaan van de begrotingscijfers van 2014 voor de Basisinfrastructuur, na aftrek van de 5% zogenoemde 'efficiencykorting', die tegen dat jaar natuurlijk is opgelopen tot zo'n 13%, wanneer je in aanmerking neemt dat er inmiddels geen jaarlijkse inflatiecorrectie op de Rijksbijdrage meer wordt toegepast en dat dit de komende jaren ook niet zal gebeuren. Daarbij moet je dan maar hopen dat het inflatiecijfer gemiddeld hetzelfde blijft.

In deze overzichten zijn de effecten van de BTW-verhoging voor de podiumkunsten en de beeldende kunst niet verwerkt, want die zijn immers nog niet bekend. De verwachting op basis van onderzoek van de Vereniging van Vrije Theaterproducenten. de VVTP (de niet-gesubsidieerde commerciële dus) is 13,5%.

Maar wèl bekend is dat eerst en vooral door de economische crisis het bezoek aan cultuuruitingen in 2009 met 7% is gedaald en in 2010 met 9%. Het is dus nauwelijks aannemelijk dat met de BTW verhoging in zicht het tij zich keert.

Ook de effecten van de opheffing van de Cultuurkaart zijn buiten beschouwing gelaten, evenals de gevolgen van de (al dan niet voorgenomen) bezuinigingen op gemeentelijk en provinciaal niveau, die in november 2010 op basis van toen beschikbare gegevens op gemiddeld 9% zullen uitkomen. De hier gepresenteerde scenario's kunnen daarom makkelijk veel te rooskleurig uitpakken.

Deze scenario's zijn net zo willekeurig als de aan de Raad voor Cultuur door de staatssecretaris opgedragen werkwijze, namelijk per sector adviseren over een bezuiniging van 26%.

Dit is niet met beleid snoeien, dit is niet met een visie de tuin aanharken, het is met een blinddoek om èn een bijl in de hand de siertuin te grazen nemen.

Deze scenario's tonen aan hoe onherstelbaar de schade is als u vol blijft houden dat er 200 miljoen structureel op kunst, cultuur en erfgoed bezuinigd kan en moet worden.

Stel nu dat u bepaalde sectoren wat meer zou willen ontzien, dan kan het alleen maar elders nòg harder terecht komen. Uw lijstje zal er dan anders uitzien dan wat ik u nu presenteer, maar is net zo onomkeerbaar.

In uw lijstjes zult u overal een beetje rekening mee houden; streng tegen diegenen die te weinig inkomsten hebben (maar dat levert u slechts een luttel bedrag op); beetje tevredenstellende regiospreiding; iets vriendelijker tegen het erfgoed en de musea conform het regeerakkoord; voor driekwart de Raad voor Cultuur volgend; en op het laatst de onvermijdelijke kaasschaaf. Het lijkt een visie, maar het is een slagveld. Tientallen, zo niet een kleine 100 instellingen worden direct in hun voortbestaan bedreigd.

Ik val de criticasters van de wereld van kunst en cultuur bij. Want natuurlijk valt er in de kunstwereld het nodige te veranderen en te verbeteren. Maar de vraag is: hoe dan precies? In welke omvang? In welk tempo? Op grond van welke visie? Met welke verwachtingen en verlangens? Volgens welke reële perspectieven? Waarin moet hoeveel geïnvesteerd worden? Wat is het beleid, kortom?

Kunsten '92 heeft zich inmiddels 19 jaar lang opgesteld als belangenbehartiger en als lobbyorganisatie. Veelal was ons uitgangspunt de versterking van het culturele bestel en het veiligstellen van de nodige middelen om een beschaafde samenleving in stand te houden. We probeerden u, voorzitter, en uw collega-leden in de Tweede Kamer, te winnen voor een krachtig cultuurbeleid. Liever de luis in de pels dan vuile handen maken door mee te praten over concretisering van de bezuinigingen.

Die tijd is nu voorbij. De situatie is te ernstig. De sector is, weten wij, bereid om met u, met OCW, met de staatssecretaris, met de Raad voor Cultuur aan tafel te zitten. Wat zij het kabinet aanbiedt is het schrijven van een Cultureel Gedoogakkoord. Een Cultureel Gedoogakkoord, waarin de gehele kunst- en cultuurwereld gemeenschappelijk zijn verantwoordelijkheden neemt in deze hinderlijke periode en een **proportionele** bezuiniging realiseert op de cultuurbegroting. Op een sector waarin ondernemerschap al jaren met hoofdletters wordt geschreven is dat razend lastig. Geen geschreeuw meer, maar ook geen 200 miljoen meer. Wij willen onze verantwoordelijkheid nemen. Nu u nog.

Voorzitter, wij stellen voor een cultureel gedoogakkoord te sluiten met de sector - alsof de polder in dit land nooit is ondergelopen. Met vanzelfsprekend de conditie dat in betere tijden op basis van een uitgebalanceerde politieke visie en dito ministerieel beleid het tij weer keert. Want denken dat de wereld, het bedrijfsleven, de mecenas, de particuliere vriend, de bezoeker, de gaten die u slaat met gemak en plezier zal dichten, is een volkomen illusie, althans op de termijn die dit kabinet voor ogen heeft.